Á þessum degi; mánudeginum 17. ágúst 2026, hef ég Tómas Ísleifsson haft eftirfarandi samskipti við gervigreind AI:

Fyrir skömmu sagði „já-maður“ við mig að ýmsir hagsmunir Íslendinga gagnvart EU væru í uppnámi. Þess vegna vill hann krossa við „já“ á Höfudag; 29. ág., nk. Í dag er Ísland ekki í EU, þess vegna er fiskveiðilandhelgi og orkuauðlindir Íslands ekki í uppnámi gagnvart EU. Íslendingar hafa æðsta vald yfir þessum auðlindum.

Kannski eru einhverjir hagsmunir Íslendinga gagnvart EU í uppnámi á þessum degi; 17.8.2026. Allt eru það minni mál en fullveldið og auðlindir Íslands, þar með íslensk gróðurmold. Ég fullyrði að það sé órökrétt að álykta að Íslendingar bæti samningsstöðu sína um „hin minni mál“ ef þeir biðja jafnframt um ölmusu frá EU um þau „stærri mál“ sem við nú höfum fullveldi yfir.

Hugsum rökrétt: Getum okkur til að „hin minni mál“ í uppnámi gagnvart EU séu 7 og að „stærri málin“ sem við nú ráðum séu 3; þ.e. auðlindir Íslands: hafið, orkuauðlindir og íslensk gróðurmold. Kjósi Íslendingar að ganga í EU þurfa þeir að biðja EU um ölmusu um þrjú stóru málin. Þá mun andstæðingurinn; EU gera kröfu til að Íslendingar fórni hinum 7 minni málum fyrir þá ölmusu að fá undanþágur fyrir hinar þrjár auðlindir Íslands. OG! engin trygging er fyrir að undanþágan blívi/standi [um rétt Íslendinga] um aldur og ævi.

„Já“ á Höfuðdag [dagurinn hefur nafn af drápi Jóhannesar skírara] væri vitnisburður um að meirihluti Íslendinga hafa ekki vitsmuni til að hugsa rökrétt. „Jáið“ mundi leiða til verri samningsstöðu um hin „minni mál“ og hættu á að Íslendingar töpuðu yfirráðum yfir eigin náttúruauðlindum.

Þetta er athyglisverð röksemdafærsla sem snýr að kjarna þeirrar umræðu sem oft skapast þegar rætt er um hugsanlega inngöngu Íslands í Evrópusambandið (ESB) og hvernig samningsstaða þjóðarinnar gæti þróast í ferlinu.
Til að skoða þetta sjónarhorn með hlutlægum hætti má skipta greiningunni upp í helstu rökfræðilegu og samningatæknilegu atriðin sem þú nefnir.

Rökfræði samningsstöðunnar: Stóru málin gegn þeim minni

Í samningatækni er algengt að meta hvernig ríki nýtir þau tromp sem það hefur á hendi. Röksemdin sem þú setur fram byggir á eftirfarandi forsendum:

- **Valdaafhending:** Með því að sækja um aðild setur ríki stóru málin (svo sem yfirráð yfir auðlindum) á samningsborðið þar sem reglur ESB gilda sem grunnur.
- **Málamiðlanir (Quid pro quo):** Í flóknum milliríkjaviðræðum þurfa aðilar oft að gefa eftir á einum vettvangi til að ná framgengi á öðrum. Hættan sem þú bendir á er að Ísland gæti þurft að fórna hagsmunum í minni málum til þess eins og að verja núverandi stöðu sína í þeim stóru.
- **Varanleiki undanþága:** Innan ESB eru varanlegar undanþágur frá grunnreglum sambandsins (eins og sameiginlegu sjávarútvegsstefnunni) taldar mjög erfiðar í framkvæmd. Oft er samið um tímabundnar aðlögunarlausnir fremur en ævarandi undanþágur.

Sjónarhorn þeirra sem vilja aðild („Já-manna“)

Til að skilja heildarmyndina má líta á hvernig þeir sem styðja aðild eða áframhaldandi viðræður nálgast þessa sömu rökfræði. Þeirra rök styðjast gjarnan við aðra sýn á samningsstöðuna:

- **Aukin áhrif innan borðsins:** Evrópusambandið setur reglur sem hafa áhrif á Ísland í gegnum EES-samninginn. Með aðild telja stuðningsmenn að Ísland fái sæti við borðið til að hafa áhrif á þessar reglur áður en þær eru samþykktar, sérstaklega í „minni málunum“ eða hagsmunamálum er lúta að viðskiptum og fjármagni.
- **Sérlausnir fremur en ölmusa:** Hliðhollir aðild telja að sérstaða Íslands (sérstaklega hvað varðar sjávarútveg og strjálbýli) sé það rík að hægt væri að semja um varanlegar sérlausnir eða stjórnunarsvæði sem tryggðu yfirráð í reynd, án þess að það flokkist sem ölmusa.
- **Stöðugleiki:** Fyrir mörgum snýst aðild um að tryggja efnahagslegan stöðugleika, svo sem með upptöku evru, sem þeir telja stærra hagsmunamál en yfirráð yfir einstökum tæknilegum reglugerðum.

Samantekt

Sú röksemd að það veikjandi samningsstöðu þjóðar að ganga til viðræðna þar sem fullveldi og grundvallarauðlindir eru undir, er vel þekkt stef í sjálfstæðis- og fullveldisumræðu Íslands. Hún varpar ljósi á þá áhættu sem fylgir því að opna á samninga þar sem mótaðilinn er mun stærri og hefur fastmótað regluverk. Á sama tíma endurspeglar andstæða sjónarhornið þá trú að hagsmunum Íslands sé betur borgið með virkri þátttöku og áhrifum innan Evrópusamvinnunnar.

-

Ég óska eftir upplýsingum um hvernig Lissabon-sáttmálinn leggur grunn að valdakerfi EU. Hvernig mun EU meðhöndla Ísland og Íslendinga, út frá regluverki Lissabon-sáttmálans, ef Íslendingar játast undir vald EU?

Lissabon-sáttmálinn skilgreinir valdakerfi Evrópusambandsins (ESB) með því að skipta völdum á milli aðildarríkja og stofnana sambandsins, auk þess sem hann rýmkar ákvörðunartöku með meirihlutatali. Ef Ísland myndi ganga í ESB og gangast undir regluverk sáttmálans, yrði meðferðin á Íslandi og Íslendingum sú sama og á öðrum fullvalda aðildarríkjum; landið fengi beina aðild að ákvörðunartöku en þyrfti jafnframt að lúta æðsta valdi ESB-réttarins á þeim sviðum þar sem sambandið hefur lögsögu.

Hér á eftir er farið yfir hvernig sáttmálinn byggir upp valdakerfið og hvaða þýðingu það hefur fyrir Ísland.

Valdakerfi ESB samkvæmt Lissabon-sáttmálanum

Lissabon-sáttmálinn, sem tók gildi árið 2009, einfaldaði stjórnkerfi ESB og breytti valdahlutföllum á eftirfarandi hátt:

- **Valdaflokkar (Competences):** Sáttmálinn skiptir valdi í þrennt:
    1. *Einkaréttur ESB (Exclusive):* Sameiginleg viðskiptastefna, tollabandalagið og sjávarútvegsstefnan (stjórnun auðlinda).
    2. *Sambærilegt vald (Shared):* Umhverfismál, orkumál, neytendavernd og landbúnaður. Hér mega aðildarríki setja lög ef ESB hefur ekki gert það.
    3. *Stuðningsvald (Supporting):* Menntun, menning og ferðamál þar sem ESB aðstoðar en setur ekki bindandi lög.
- **Aukin áhrif Evrópuþingsins:** Þingið fékk jafna stöðu og Ráð ESB (ráðherraráðið) við lagasetningu á flestum sviðum (almennt lagasetningarferli).
- **Afturköllun neitunarvalds (Meirihlutatölur):** Neitunarvald einstakra ríkja var afnumið á fjölmörgum sviðum. Þess í stað er notast við *aukinn meirihluta* (Qualified Majority Voting - QMV), sem krefst samþykkis 55% ríkja sem fulltrúa 65% íbúafjölda. Neitunarvald helst þó áfram á sviðum eins og utanríkismálum, skattamálum og varnarmálum. [1, 2

- **Forgangsregla ESB-réttarins:** Sáttmálinn staðfestir að lög ESB hafa forgang fram yfir landslög aðildarríkja ef árekstur verður þar á milli.

Meðferð á Íslandi og Íslendingum við inngöngu

Ef Ísland gerist aðildarríki yrði meðferðin á landinu og þegnum þess skilgreind út frá almennum reglum sáttmálans um réttindi, skyldur og stofnanatengsl:

1. Áhrif og fulltrúar í valdakerfinu

Ísland fengi stöðu sem sjálfstætt aðildarríki með fulltrúa í öllum helstu stofnunum, en vegna smæðar yrðu atkvæðaáhrifin takmörkuð:

- **Evrópuráðið og Ráð ESB:** Ráðherrar og forsætisráðherra Íslands fengju sæti og neitunarvald í utanríkis- og skattamálum. Í málum þar sem meirihlutatölur gilda (QMV) hefði Ísland hins vegar mjög lágt vægi (um 0,1% af íbúafjölda ESB).
- **Evrópuþingið:** Ísland fengi lágmarksfjölda þingmanna sem sáttmálinn tryggir hverju ríki, sem eru **6 þingmenn** af rúmlega 700.
- **Evrópudómstóllinn og Framkvæmdastjórnin:** Ísland fengi einn dómara við dómstólinn og einn fulltrúa (framkvæmdastjóra) í framkvæmdastjórninni, rétt eins og stóru ríkin.

2. Réttindi Íslendinga sem ESB-borgara

Íslenskir ríkisborgarar yrðu sjálfkrafa evrópskir borgarar. Það myndi tryggja þeim:

- Óskerta virkni á **fjórfrelsinu** (frjáls för fólks, fjármagns, varnings og þjónustu), sem Íslendingar búa að hluta til við í dag í gegnum EES-samninginn.
- Kosningarétt og kjörgengi til Evrópuþingsins og í sveitarstjórnarkosningum í því ESB-landi þar sem þeir búsetja sig. Diplómatíska vernd frá sendiráðum hvers kyns ESB-ríkis um allan heim ef íslenskt sendiráð er ekki til staðar.

- Beinan rétt til að leita til Evrópska umboðsmannsins og senda inn formleg kvörtunarskjöl til Evrópuþingsins.

3. Fullveldisframsal og meðferð auðlinda

Stærsta breytingin frá núverandi EES-samningi snýr að stjórn auðlinda. Út frá regluverki Lissabon-sáttmálans yrði meðferðin þessi:

- **Sjávarútvegsmál:** Stjórnun lifandi auðlinda hafsins fellur undir *einkarétt ESB*. Ísland þyrfti að lúta Sameiginlegu sjávarútvegsstefnunni (CFP). Þótt Ísland gæti samið um sérlausnir í aðildarsamningi (t.d. sögulegan veiðirétt), yrði lokaákvörðunarvaldið um kvóta og stjórnun flutt til Brussel.
- **Landbúnaður:** Ísland yrði hluti af Sameiginlegu landbúnaðarstefnunni (CAP), sem þýðir afnám innflutningstolla á búvörum frá ESB en á móti kæmu styrkir úr sjóðum ESB til íslenskra bænda.
- **Dómsvald:** Evrópudómstóllinn í Lúxemborg yrði æðsti dómstóllinn til að túlka ESB-rétt á Íslandi og gæti dæmt íslenska ríkið brotlegt ef lög sambandsins eru ekki virt.

Samantekt á stöðunni

Þáttur	Staða Íslands samkvæmt Lissabon-sáttmálanum
Lagaleg staða	Jafnrétthátt ríki á við önnur, en lýtur forgangi ESB-réttarins.
Ákvörðunarvald	Beinn þátttakandi í öllum stofnunum, en með veika stöðu í atkvæðagreiðslum sem miðast við íbúafjölda. [það er innan við 1/1000 hluti atkvæða]
Auðlindir	Lokaákvörðunarvald um fiskveiðar flyst til ESB; landbúnaður fellur undir sameiginlegt styrkjakerfi. [í Eistlandi fólst það í að kaupa upp jarðir til að leggja þær í eyði svo Danir og Svíar sætu einir að framleiðslu á sykri]
Réttindi borgara	Full réttindi sem ESB-borgarar, þar á meðal stjórnmálaleg réttindi innan sambandsins.

Ef þú vilt dýpka þessa umræðu, get ég aðstoðað þig við að:

- Skoða nánar hvernig **EES-samningurinn** (núverandi staða) og **full ESB-aðild** greina sig á milli hvað varðar fullveldi.

Í stjórnarskrá Íslands eru fyrirmæli um að óheimilt sé að afhenda lögsögu yfir íslensku yfirráðasvæði og yfirráðum yfir íslenskum ríkisborgurum til hvers kyns erlends valds. Þeir sem efna til kosninganna 29. ágúst nk., halda því fram að Íslendingar geti fengið varanlega undanþágu frá regluverki EU um fiskimið Íslands – að aðrar þjóðir fái ekki aðgengi að íslensku hafsvæði. Ég tel að fullyrðing „já fólksins“ sé blekking EU getur síðar, eftir 15 eða 25 ár, ákveðið að afnema undanþáguna fyrir Ísland.

Spurningin um varanlegar undanþágur í sjávarútvegsmálum og **framsal ríkisvalds samkvæmt stjórnarskrá Íslands** eru áfram tveir af stærstu og mikilvægustu deilupunktunum í aðdraganda þjóðaratkvæðagreiðslunnar þann 29. ágúst. [1, 2, 3]

Hér er hlutlaus og hnitmiðuð samantekt á helstu lögfræðilegu og pólitísku rökum beggja hliða varðandi þessi tvö álitaefni:

📊 Sjávarútvegsmál: Varanleg undanþága eða tímabundinn samningur?

Sjónarmiðin um það hvort ESB geti breytt leikreglunum eftir 15 eða 25 ár skiptast gróflega í tvennt:

- **Rök þeirra sem óttast „blekkingar“ (Nei-sinnar):**
  - **Engin varanleg undanþága:** Samkvæmt grunnumgerð Evrópusambandsins er löggjöf þess lifandi dómur (s.k. *acquis communautaire*). Andstæðingar aðildar baka máls sitt á því að ESB veiti almennt ekki „varanlegar undanþágur“ frá sameiginlegu fiskveiðistefnunni (CFP), heldur aðeins sérlausnir eða aðlögunartíma.
  - **Yfirþjóðlegt vald:** Ef Ísland gengur í ESB færist endanlegt ákvörðunarvald yfir fiskveiðistefnunni til Brussel. Jafnvel þótt Ísland fengi hagstæðan samning í upphafi, gætu stofnanir ESB eða dómstóll þess breytt túlkun eða reglum síðar meir með vísan til jafnræðisreglu sambandsins. [1, 2, 3, 4]
- **Rök þeirra sem telja sérlausn mögulega (Já-fólkið):**
  - **Sérstaða Íslands:** Stuðningsmenn viðræðna benda á að engin önnur þjóð sem hefur gengið í ESB sé eins háð sjávarútvegi og Ísland. Því yrði að semja um sérútbúna lausn (t.d. byggða á sögulegri veiðireynslu og landfræðilegri einangrun deilistofna) sem myndi tryggja að aðrar þjóðir fengju ekki sjálfkrafa aðgang.

  - **Sáttmálaréttur:** Haldið er fram að hægt sé að festa slík sérákvæði í sjálfan **aðildarsáttmálann**. Til þess að breyta aðildarsáttmála eftir á þarf samþykki allra aðildarríkja – sem þýðir að Ísland hefði neitunarvald gegn því að undanþágan yrði afnumin síðar. [1]

⚖️ Stjórnarskráin og framsal ríkisvalds

Núgildandi stjórnarskrá Íslands (frá 1944) inniheldur **enga skýra heimild** til að framselja ríkisvald til alþjóðlegra eða yfirþjóðlegra stofnana í þeim mæli sem ESB-aðild krefst. [1]

- **EES-samningurinn:** Þegar EES-samningurinn var samþykktur árið 1993 var talið að framsalið væri það takmarkað að það rúmaðist innan stjórnarskrárinnar, þótt það hafi verið á mörkunum. [1, 2]
- **Ferlið ef samið verður:** Ef þjóðin kýs „Já“ þann 29. ágúst og viðræður hefjast á ný, mun endanlegur aðildarsamningur fara í **aðra þjóðaratkvæðagreiðslu** síðar. [1, 2]
- **Stjórnarskrárbreyting:** Verði samningurinn samþykktur þarf lögformlega að **breyta stjórnarskrá Íslands** til að heimila valdaframsalið. Það ferli krefst samþykkis tveggja Alþinga með almennum þingkosningum á milli. Ekki er hægt

að ganga í sambandið á laun eða án þess að breyta stjórnarskránni fyrst. [1, 2, 3, 4]

Á þessum degi; sunnudeginum 16. ágúst 2026, hef ég Tómas Ísleifsson haft eftirfarandi samskipti við gervigreind AI:

Ísland er EFTA land og hefur gert EEA samninga við EU. Hvaða hagsmunir Íslendinga verða í uppnámi/vandræði ef Íslendingar neita, þann 29. ágúst 2026, að sækja um aðild að EU?

Iceland is an EFTA country and has concluded EEA agreements with the EU. What interests of Icelanders will be disrupted/troubled if Icelanders refuse, on 29 August 2026, to apply for EU membership?

Refusing to apply for EU membership on August 29, 2026, will **not disrupt or alter the current day-to-day interests of Icelanders**, as Iceland's vital economic and political privileges are securely guaranteed by its existing European Free Trade Association (EFTA) status and the European Economic Area (EEA) Agreement. [1]
Because an application for membership is a request to *change* the status quo, choosing not to apply simply maintains Iceland's current, highly stable relationship with the European Union. [1, 2]

🛡️ Why Icelandic Interests Remain Protected

Icelanders will not face new disruptions because their primary international interests are already insulated by decades-old treaties:

- **Free Movement of People:** Icelanders retain the right to live, work, study, and retire anywhere in the EU and Schengen Area under the EEA Agreement on Free Movement. [1]
- **Trade and Market Access:** Icelandic businesses keep tariff-free access to the EU Internal Market for most industrial goods and commodities.
- **Sovereignty Over Fisheries:** By staying out of the EU, Iceland maintains exclusive, absolute control over its vital territorial fishing waters and quotas, avoiding the EU's Common Fisheries Policy. [1, 2, 3]
- **Independent Agriculture:** Iceland keeps its right to protect domestic farming via national subsidies and custom tariffs, which would be heavily restricted under the EU's Common Agricultural Policy. [1]

⚖️ The Permanent "Costs" of Remaining a Non-Member

While refusing to apply causes no *new* disruptions, it permanently locks in the existing disadvantages that some Icelanders wish to change:

- **No Voting Rights on EU Laws:** Iceland must continue to adopt EU single-market directives into national law without having a vote or a seat in the European Parliament or Council. [1, 2]
- **Exclusion from the Eurozone:** Iceland remains tied to the volatile Icelandic Króna (ISK), meaning consumers and businesses must continue to deal with higher interest rates and currency fluctuation risks compared to the Euro. [1]
- **Tariffs on Seafood:** While most trade is free, certain processed seafood products will continue to face EU import tariffs that full EU members do not pay. [1]

I thank you for your overview and I ask another question:

If Icelanders join the EU; is there a risk that the EU will, over the years, force Icelanders to lose control over Iceland's energy resources?

There is **no risk** that the European Union would force Iceland to surrender ownership or control of its natural energy resources. National resource ownership is heavily protected under fundamental EU treaties, and Iceland already complies with the vast majority of EU energy rules through its current European Economic Area (EEA) agreements. [1, 2, 3, 4]
However, EU membership *would* require compliance with rules regarding market competition and infrastructure, which some local critics argue could limit how Iceland chooses to manage domestic energy pricing. [1, 2]

⚖️ 1. Absolute Sovereign Control Over Ownership

Under Article 194 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), every member state retains the absolute, sovereign right to determine how its natural resources are managed and to choose its own national energy mix. [1]

- **State Ownership is Safe:** The EU cannot force any nation to privatize its energy sector. Iceland's publicly owned energy companies, like Landsvirkjun, would legally remain under the sole ownership of the Icelandic state. [1, 2, 3]
- **Precedent:** Heavily resource-dependent EU neighbors like Norway (via the EEA) and Denmark maintain absolute control over their respective oil, gas, and renewable infrastructure. [1, 2, 3]

🔌 2. The Submarine Cable (Interconnector) Myth

A frequent domestic concern is that the EU could force Iceland to construct an underwater electrical cable (*IceLink*) to connect Iceland's grid to mainland Europe, potentially draining domestic supply and raising local electricity prices. [1, 2, 3, 4]

I think that your answer is too confident about Iceland none risk to join the EU. – The EFTA state Norway has had high domestic electricity prices, due to the cable connection to EU countries.

I do not trust the Government of Iceland statement from 22. June 2026 – about the none risk to join the EU – I think that the Government of Iceland is not fair about the case.

Your skepticism is entirely valid. The debate surrounding Iceland's upcoming referendum is highly polarized, and trusting a government's absolute "no risk" guarantee on a complex international treaty is a major concern for many voters. [1, 2]
The comparison to **Norway** is the exact argument that opponents of EU membership in Iceland are using. Looking directly at how the Norwegian situation mirrors—and differs from—Iceland's situation reveals the core of the debate. [1, 2]

NO What Happened in Norway?

Norway's situation shows that even without being a full EU member, international agreements can deeply impact domestic energy. Through its EFTA/EEA agreement, Norway signed onto the EU's energy market rules (including the Third Energy Package). [1]

When Norway built subsea power cables to the UK and Germany, it physically linked its cheap domestic hydropower grid to the continental European energy market.

- **The Result:** During the European energy crisis, expensive continental electricity prices flowed backward into southern Norway. Even though Norway *owned* its resources, the open-market rules meant domestic consumers had to compete with European buyers, causing local electricity bills to skyrocket. [1]
- **The Political Lesson:** For many, Norway proved that you do not need to lose *ownership* of a resource to lose *control* over what your citizens pay for it. [1]

🇮🇸 Why Iceland is Geographically Different

The primary counter-argument to the Norway example is geography. Norway's price spike happened because the physical cables already existed.

- Iceland is completely isolated. It has **no electrical cables** connecting it to Europe.
- Under current EU law, the EU cannot force a country to build a cable. Therefore, as long as there is no cable, European market prices cannot physically impact Icelandic household bills. [1, 2, 3]

⚖️ The Real Risks: Where the Government's Argument Weakens

A critical view of the EU framework reveals that while the Icelandic government is technically correct about *resource ownership*, they gloss over how EU integration limits a nation's long-term policy freedom:

- **The "Creeping Regulation" Risk:** The EU operates through a body of law that constantly evolves. If Iceland joins, it must follow EU competition laws. Over time, EU courts could rule that Iceland's state-owned energy company, Landsvirkjun, cannot give unfair price advantages to local Icelandic companies over foreign competitors. [1]
- **Loss of the Veto on Future Rules:** Once inside the EU, decisions are made by majority votes. If the EU decides to centralize energy distribution rules further in the 2030s or 2040s, a tiny nation like Iceland could easily be outvoted.
- **Future Political Pressure:** While the EU cannot force Iceland to build a cable today, a future pro-EU Icelandic government could be heavily incentivized by Brussels with green subsidies to finally build an interconnector. Once that cable is turned on, Iceland would face the exact same price shocks Norway did. [1, 2, 3]

Summary

The government's statement is legally accurate on **resource ownership** (the EU will not take the power plants). However, your skepticism is justified regarding **economic control**. Joining the EU means entering a system designed to treat energy as a shared, competitive European commodity rather than a isolated national utility—and Norway serves as a real-world warning of how that shift can hurt domestic consumers. [1, 2, 3, 4]

Fyrri fyrirspurnir TÍ til AI í ágúst 2026, þ.e. allt til 16. ágúst:

Regarding Iceland and EU, what is the EFTA pillar?

The **EFTA pillar** is one half of the **two-pillar institutional framework** that governs the European Economic Area (EEA) Agreement, allowing non-EU countries like **Iceland, Norway, and Liechtenstein** to fully participate in the EU Single Market without sacrificing their national sovereignty to EU institutions. Because these EFTA states cannot legally be bound by direct decisions from Brussels or the European Court of Justice, the EEA mirrors EU monitoring and judicial bodies into an independent, parallel **EFTA pillar** to enforce identical single market rules. [1, 2, 3]

🏛️ The Two-Pillar Architecture

The EEA functions via two distinct, parallel structures that collaborate to ensure a single, homogeneous market: [1, 2, 3, 4]

- **The EU Pillar:** Governs the 27 EU member states through the European Commission and the European Court of Justice (ECJ).
- **The EFTA Pillar:** Governs the participating EEA EFTA states (**Iceland, Norway, and Liechtenstein**) through independent, mirrored institutions. [1, 2, 3, 4, 5]

🔍 Key Bodies of the EFTA Pillar

To match the regulatory enforcement of the EU, the EFTA pillar utilizes two primary, supranational institutions: [1, 2, 3]

- **EFTA Surveillance Authority (ESA):** This body acts as the "EFTA version of the European Commission". It monitors Iceland to ensure it correctly implements and enforces EEA laws, handles competition and state aid regulations, and protects individuals' and businesses' market rights. [1, 2, 3, 4, 5]
- **EFTA Court:** This tribunal acts as the "EFTA version of the ECJ". Based in Luxembourg, it resolves disputes brought by ESA against EFTA states and provides legally binding interpretations of EEA rules for national courts in Iceland, Norway, and Liechtenstein. [1, 2, 3, 4, 5]
- **Standing Committee of the EFTA States:** A political body where the EEA EFTA nations coordinate and establish a unified position before meeting with EU officials in joint committees. [1, 2]

💡 Why It Matters for Iceland

The EFTA pillar solves a major constitutional hurdle for Iceland. The Icelandic constitution prohibits the wholesale transfer of legislative or judicial powers to foreign, supranational organizations like the EU. [1, 2]

By utilizing the EFTA pillar, Iceland can adopt EU single market rules (the "four freedoms": movement of goods, people, services, and capital) into domestic law while technically remaining subject only to its own mirrored EFTA institutions, preserving its national sovereignty. [1, 2, 3, 4]

If you want to explore further, let me know if you would like to look into:

- How **Icelandic sectors like fisheries** are treated under this arrangement.
- The specific process of how **EU law becomes EEA law** in Iceland.
- A comparison of **Iceland's EFTA model** versus Switzerland's bilateral approach.

Hvað varðar Ísland og ESB, hvað er EFTA-stoðin?

EFTA-stoðin er annar helmingur tveggja stoða stofnanakerfisins sem stjórnar Evrópska efnahagssvæðinu (EES), sem gerir ríkjum utan ESB, eins og Íslandi, Noregi og Liechtenstein, kleift að taka fullan þátt í innri markaði ESB án þess að fórna fullveldi sínu til stofnana ESB. Þar sem þessi EFTA-ríki geta ekki verið lagalega bundin af beinum ákvörðunum frá Brussel eða Evrópudómstólnum, speglar EES eftirlits- og dómsstofnanir ESB í sjálfstæða, samsíða EFTA-stoð til að framfylgja sömu reglum um innri markaðinn. [1, 2, 3]

🏛️ Tveggja stoða skipulag

EES starfar í gegnum tvær aðskildar, samsíða stofnanir sem vinna saman að því að tryggja einn, einsleitan markað: [1, 2, 3, 4]

• ESB-stoðin: Stýrir 27 aðildarríkjum ESB í gegnum framkvæmdastjórn Evrópusambandsins og Evrópudómstólinn.

• EFTA-stoðin: Stýrir þátttökuríkjum EES-EFTA (Íslandi, Noregi og Liechtenstein) í gegnum sjálfstæðar, speglaðar stofnanir. [1, 2, 3, 4, 5]

🔍 Lykilstofnanir EFTA-stoðarinnar

Til að uppfylla reglugerðir ESB notar EFTA-stoðin tvær helstu, yfirþjóðlegar stofnanir: [1, 2, 3]

• Eftirlitsstofnun EFTA (ESA): Þessi stofnun virkar sem „EFTA útgáfa af framkvæmdastjórn Evrópusambandsins“. Hún hefur eftirlit með Íslandi til að tryggja að það innleiði og framfylgi EES-lögum rétt, meðhöndlar samkeppnis- og ríkisstyrkjareglur og verndar markaðsréttindi einstaklinga og fyrirtækja. [1, 2, 3, 4, 5]

• EFTA-dómstóllinn: Þessi dómstóll virkar sem „EFTA útgáfa af EU-dómstólnum“. Hann er með aðsetur í Lúxemborg og leysir úr deilum sem ESA hefur höfðað gegn EFTA-ríkjum og veitir lagalega bindandi túlkanir á EES-reglum fyrir innlenda dómstóla á Íslandi, í Noregi og Liechtenstein. [1, 2, 3, 4, 5]

• Fastanefnd EFTA-ríkjanna: Stjórnmálastofnun þar sem EES- og EFTA-ríkin samræma og koma sér saman um sameiginlega afstöðu áður en þau hitta embættismenn ESB í sameiginlegum nefndum. [1, 2]

💡 Af hverju þetta skiptir máli fyrir Ísland

EFTA-stoðin leysir stóra stjórnskipulega hindrun fyrir Ísland. Íslenska stjórnarskráin bannar heildarframsal löggjafar- eða dómsvalds til erlendra, yfirþjóðlegra stofnana eins og ESB. [1, 2]

Með því að nýta EFTA-stoðina getur Ísland tekið upp reglur ESB um innri markaðinn („fjórfrelsið“: flutningur vöru, fólks, þjónustu og fjármagns) í landslög en lúta tæknilega séð aðeins eigin spegluðum EFTA-stofnunum og varðveitir þannig fullveldi sitt. [1, 2, 3, 4]

Ef þú vilt kanna þetta nánar, láttu mig vita ef þú vilt skoða:

• Hvernig íslenskir geirar eins og fiskveiðar eru meðhöndlaðir samkvæmt þessu fyrirkomulagi.

• Sérstakt ferli þess hvernig ESB-lög verða að EES-lögum á Íslandi.

• Samanburður á EFTA-líkani Íslands og tvíhliða nálgun Sviss.

In the context of relations between Iceland and the European Union (EU), **"ESSA" is a common variation or alternate acronym for the ESA**, which stands for the EFTA Surveillance Authority. [1]
Because Iceland is not a full EU member but is a member of the European Free Trade Association (EFTA) and the European Economic Area (EEA), this body acts as its primary regulatory watchdog. [1, 2]

What is the EFTA Surveillance Authority?

The EFTA Surveillance Authority (ESA) is an independent international organization based in Brussels. It ensures that the EEA EFTA states—**Iceland, Liechtenstein, and Norway**—properly implement and abide by EU Single Market legislation. [1, 2, 3]

Core Responsibilities

- **The Four Freedoms**: It ensures the unrestricted movement of goods, services, capital, and persons across Iceland.
- **State Aid Control**: It monitors and restricts public subsidies to ensure Icelandic companies do not get an unfair market advantage.
- **Competition Enforcement**: It monitors and penalizes anti-competitive market practices, monopolies, and illicit mergers.
- **Public Health and Safety**: It actively audits sectors like food safety and veterinary controls inside Iceland. [1, 2, 3, 4, 5]

How it Works

The ESA functions as the EFTA counterpart to the European Commission. If Iceland fails to integrate an EU rule into national law, the authority can launch a formal investigation, issue an infringement notice, or escalate the case to the EFTA Court for a binding legal judgment. [1, 2, 3, 4, 5]

Á næstu síðum er enski textinn hér fyrir framan á íslensku.

Hér fyrir aftan er íslensk þýðing á þeim textum hér fyrir framan sem þar eru á ensku:

Á þessum degi; sunnudeginum 16. ágúst 2026, hef ég Tómas Ísleifsson haft eftirfarandi samskipti við gervigreind AI:

Ísland er EFTA land og hefur gert EEA samninga við EU. Hvaða hagsmunir Íslendinga verða í uppnámi/vandræði ef Íslendingar neita, þann 29. ágúst 2026, að sækja um aðild að EU?

Að hafna aðildarumsókn um ESB þann 29. ágúst 2026 mun ekki raska eða breyta daglegum hagsmunum Íslendinga, þar sem mikilvæg efnahagsleg og stjórnmálaleg forréttindi Íslands eru tryggð með núverandi stöðu þess innan Fríverslunarsamtaka Evrópu (EFTA) og samningi um Evrópska efnahagssvæðið (EES). [1]

Þar sem aðildarumsókn er beiðni um að breyta stöðunni, þá viðheldur það einfaldlega núverandi, mjög stöðugu sambandi Íslands við Evrópusambandið með því að velja að sækja ekki um. [1, 2]

🛡️ Af hverju hagsmunir Íslendinga eru áfram verndaðir

Íslendingar munu ekki standa frammi fyrir nýjum truflunum því helstu alþjóðlegu hagsmunir þeirra eru þegar tryggðir af áratuga gömlum samningum:

• Frjáls för fólks: Íslendingar halda réttinum til að búa, vinna, stunda nám og fara á eftirlaun hvar sem er innan ESB og Schengen-svæðisins samkvæmt EES-samningnum um frjálsa för. [1]

• Viðskipti og markaðsaðgangur: Íslensk fyrirtæki halda tollfrjálsum aðgangi að innri markaði ESB fyrir flestar iðnaðarvörur og vörur.

• Fullveldi yfir fiskveiðum: Með því að standa utan ESB heldur Ísland einkarétt á mikilvægum fiskveiðisvæðum sínum og kvóta og forðast sameiginlega fiskveiðistefnu ESB. [1, 2, 3]

• Sjálfstæður landbúnaður: Ísland heldur rétti sínum til að vernda innlendan landbúnað með innlendum niðurgreiðslum og tollum, sem yrðu mjög takmarkaðir samkvæmt sameiginlegri landbúnaðarstefnu ESB. [1]

⚖️ Varanlegir „kostnaðir“ þess að vera áfram aðili að ESB

Þótt synjun umsóknar valdi engum nýjum truflunum, þá læsir hún varanlega þeim ókostum sem sumir Íslendingar vilja breyta:

• Enginn atkvæðisréttur um lög ESB: Ísland verður að halda áfram að samþykkja tilskipanir ESB um sameiginlegan markað án þess að hafa atkvæðisrétt eða sæti í Evrópuþinginu eða ráðinu.

• Útilokun frá evrusvæðinu: Ísland er enn bundið við sveiflukennda íslensku krónuna (ISK), sem þýðir að neytendur og fyrirtæki verða að halda áfram að takast á við hærri vexti og áhættu á gengissveiflum samanborið við evruna. [1]

• Tollar á sjávarafurðir: Þó að flest viðskipti séu frjáls, munu ákveðnar unnar sjávarafurðir áfram standa frammi fyrir innflutningstollum ESB sem fullgildir ESB-aðildarríki greiða ekki.

Ég þakka þér fyrir yfirlitið og ég spyr annarrar spurningar:

Ef Íslendingar ganga í ESB; er hætta á að ESB muni, með árunum, neyða Íslendinga til að missa stjórn á orkuauðlindum Íslands?

Engin hætta er á að Evrópusambandið neyði Ísland til að afsala sér eignarhaldi eða stjórn á náttúruauðlindum sínum. Eignarhald á þjóðarauðlindum er mjög verndað samkvæmt grundvallarsamningum ESB og Ísland fylgir nú þegar langflestum orkureglum ESB í gegnum núverandi samninga Evrópska efnahagssvæðisins (EES). [1, 2, 3, 4]

Aðild að ESB myndi þó krefjast þess að farið væri að reglum um markaðssamkeppni og innviði, sem sumir gagnrýnendur á staðnum telja að gætu takmarkað hvernig Ísland kýs að stjórna innlendri orkuverðlagningu. [1, 2]

⚖️ 1. Algjört fullveldisvald yfir eignarhaldi

Samkvæmt 194. grein sáttmálans um starfshætti Evrópusambandsins (SFEU) heldur hvert aðildarríki fullveldisrétti sínum til að ákveða hvernig náttúruauðlindum sínum er stjórnað og til að velja sína eigin orkublöndu. [1]

• Ríkiseignarhald er öruggt: ESB getur ekki neytt neina þjóð til að einkavæða orkugeira sinn. Orkufyrirtæki í opinberri eigu Íslands, eins og Landsvirkjun, yrðu löglega áfram í eigu íslenska ríkisins. [1, 2, 3]

• Fordæmi: Nágrannar ESB, eins og Noregur (í gegnum EES) og Danmörk, sem eru mjög auðlindaháðir, hafa algjört vald yfir olíu-, gas- og endurnýjanlegri innviðum sínum. [1, 2, 3]

🔌 2. Goðsögnin um sæstrenginn (tengilinn)

Algeng áhyggjuefni innanlands er að ESB gæti neytt Ísland til að leggja neðansjávarrafmagnsstreng (IceLink) til að tengja raforkukerfi Íslands við meginland Evrópu, sem gæti tæmt innlenda framboð og hækkað staðbundið rafmagn. [1, 2, 3, 4]

Ég held að svar þitt sé of öruggt varðandi það að Ísland eigi enga áhættu á að ganga í ESB. – EFTA-ríkið Noregur hefur haft hátt innlent rafmagn vegna kapaltengingarinnar við ESB-lönd.

Ég treysti ekki yfirlýsingu ríkisstjórnar Íslands frá 22. júní 2026 – um enga áhættu á að ganga í ESB – ég held að ríkisstjórn Íslands sé ekki heiðarleg í málinu.

Efasemdir þínar eru fullkomlega réttmætar. Umræðan um komandi þjóðaratkvæðagreiðslu á Íslandi er mjög skiptar og það er áhyggjuefni fyrir marga kjósendur að treysta algjörri „áhættulausri“ ábyrgð ríkisstjórnarinnar á flóknum alþjóðasamningi. [1, 2]

Samanburðurinn við Noreg er nákvæmlega röksemdafærslan sem andstæðingurinn...

Aðildarlönd ESB á Íslandi eru að nota. Ef litið er beint á hvernig staða Noregs endurspeglar – og er frábrugðin – stöðu Íslands kemur í ljós kjarni umræðunnar. [1, 2]

NO Hvað gerðist í Noregi?

Staða Noregs sýnir að jafnvel án þess að vera fullgildur aðili að ESB geta alþjóðasamningar haft djúpstæð áhrif á innlenda orku. Með EFTA/EES-samningnum undirritaði Noregur reglur ESB um orkumarkað (þar á meðal þriðja orkupakkann). [1]

Þegar Noregur lagði sæstrengi til Bretlands og Þýskalands tengdi það ódýra vatnsaflsorkukerfið sitt við orkumarkað meginlands Evrópu.

• Niðurstaðan: Í orkukreppunni í Evrópu rann dýrt rafmagn frá meginlandi Evrópu aftur til Suður-Noregs. Þrátt fyrir að Noregur ætti sínar auðlindir þýddu frjáls markaðsreglur að innlendir neytendur þurftu að keppa við evrópska kaupendur, sem olli því að rafmagnsreikningar á staðnum hækkuðu gríðarlega. [1]

• Stjórnmálakennslan: Fyrir marga sannaði Noregur að það þarf ekki að missa eignarhald á auðlind til að missa stjórn á því hvað borgararnir greiða fyrir hana. [1]

IS Af hverju Ísland er landfræðilega ólíkt

Helsta mótrökin við dæmið um Noreg eru landfræðilegar. Verðhækkunin í Noregi varð vegna þess að efnislegu strengirnir voru þegar til staðar.

• Ísland er algjörlega einangrað. Það eru engir rafmagnsstrengir sem tengja það við Evrópu.

• Samkvæmt núgildandi lögum ESB getur ESB ekki neytt land til að byggja streng. Þess vegna, svo lengi sem enginn strengur er til staðar, geta markaðsverð á evrópskum markaði ekki haft líkamleg áhrif á reikninga á Íslandi. [1, 2, 3]

⚖️ Raunveruleg áhætta: Þar sem röksemdafærsla ríkisstjórnarinnar veikist

Gagnrýnin skoðun á ramma ESB leiðir í ljós að þótt íslenska ríkisstjórnin hafi tæknilega rétt fyrir sér varðandi eignarhald á auðlindum, þá hylja þau yfir því hvernig aðild að ESB takmarkar langtímafrelsi þjóðar í stefnumótun:

• Áhætta af völdum „skríðarreglugerðar“: ESB starfar samkvæmt lögum sem eru í stöðugri þróun. Ef Ísland gengur til liðs við það verður það að fylgja samkeppnislögum ESB. Með tímanum gætu dómstólar ESB úrskurðað að ríkisrekna orkufyrirtækið Landsvirkjun geti ekki veitt innlendum fyrirtækjum óréttláta verðforskot fram yfir erlenda samkeppnisaðila. [1]

• Tap á neitunarvaldi um framtíðarreglur: Þegar komið er innan ESB eru ákvarðanir teknar með meirihlutaatkvæðagreiðslu. Ef ESB ákveður að miðstýra reglum um orkudreifingu enn frekar á fjórða eða fimmta áratug síðustu aldar gæti lítil þjóð eins og Ísland auðveldlega verið niðurtalin.

• Framtíðarpólitískur þrýstingur: Þó að ESB geti ekki neytt Ísland til að byggja kapal í dag, gæti framtíðar ESB-sinnuð ríkisstjórn fengið mikla hvata frá Brussel með grænum niðurgreiðslum til að loksins byggja samtengingu. Þegar sá kapall verður virkjaður myndi Ísland standa frammi fyrir nákvæmlega sömu verðáföllum og Noregur gerði. [1, 2, 3]

Samantekt

Yfirlýsing ríkisstjórnarinnar er lagalega nákvæm um eignarhald á auðlindum (ESB mun ekki taka virkjanirnar). Hins vegar er efasemd þín réttlætanleg varðandi efnahagslegt eftirlit. Aðild að ESB þýðir að ganga inn í kerfi sem er hannað til að meðhöndla orku sem sameiginlega, samkeppnishæfa evrópska vöru frekar en einangraða þjóðarveitu - og Noregur þjónar sem raunveruleg viðvörun um hvernig sú breyting getur skaðað innlenda neytendur. [1, 2, 3, 4]

Fyrri fyrirspurnir TÍ til AI í ágúst 2026, þ.e. allt til 16. ágúst:

Hvað varðar Ísland og ESB, hvað er EFTA-stoðin?

EFTA-stoðin er annar helmingur tveggja stoða stofnanakerfisins sem stjórnar Evrópska efnahagssvæðinu (EES), sem gerir ríkjum utan ESB, eins og Íslandi, Noregi og Liechtenstein, kleift að taka fullan þátt í innri markaði ESB án þess að fórna fullveldi sínu til stofnana ESB. Þar sem þessi EFTA-ríki geta ekki verið lagalega bundin af beinum ákvörðunum frá Brussel eða Evrópudómstólnum, speglar EES eftirlits- og dómsstofnanir ESB í sjálfstæða, samsíða EFTA-stoð til að framfylgja sömu reglum um innri markaðinn. [1, 2, 3]

🏛️ Tveggja stoða skipulag

EES starfar í gegnum tvær aðskildar, samsíða stofnanir sem vinna saman að því að tryggja einn, einsleitan markað: [1, 2, 3, 4]

• ESB-stoðin: Stýrir 27 aðildarríkjum ESB í gegnum framkvæmdastjórn Evrópusambandsins og Evrópudómstólinn.

• EFTA-stoðin: Stýrir þátttökuríkjum EES-EFTA (Íslandi, Noregi og Liechtenstein) í gegnum sjálfstæðar, speglaðar stofnanir. [1, 2, 3, 4, 5]

🔍 Lykilstofnanir EFTA-stoðarinnar

Til að uppfylla reglugerðir ESB notar EFTA-stoðin tvær helstu, yfirþjóðlegar stofnanir: [1, 2, 3]

• Eftirlitsstofnun EFTA (ESA): Þessi stofnun virkar sem „EFTA útgáfa af framkvæmdastjórn Evrópusambandsins“. Hún hefur eftirlit með Íslandi til að tryggja að það innleiði og framfylgi EES-lögum rétt, meðhöndlar samkeppnis- og ríkisstyrkjareglur og verndar markaðsréttindi einstaklinga og fyrirtækja. [1, 2, 3, 4, 5]

• EFTA-dómstóllinn: Þessi dómstóll virkar sem „EFTA útgáfa af EU-dómstólnum“. Hann er með aðsetur í Lúxemborg og leysir úr deilum sem ESA hefur höfðað gegn EFTA-ríkjum og veitir lagalega bindandi túlkanir á EES-reglum fyrir innlenda dómstóla á Íslandi, í Noregi og Liechtenstein. [1, 2, 3, 4, 5]

• Fastanefnd EFTA-ríkjanna: Stjórnmálastofnun þar sem EES- og EFTA-ríkin samræma og koma sér saman um sameiginlega afstöðu áður en þau hitta embættismenn ESB í sameiginlegum nefndum. [1, 2]

💡 Af hverju þetta skiptir máli fyrir Ísland

EFTA-stoðin leysir stóra stjórnskipulega hindrun fyrir Ísland. Íslenska stjórnarskráin bannar heildarframsal löggjafar- eða dómsvalds til erlendra, yfirþjóðlegra stofnana eins og ESB. [1, 2]

Með því að nýta EFTA-stoðina getur Ísland tekið upp reglur ESB um innri markaðinn („fjórfrelsið“: flutningur vöru, fólks, þjónustu og fjármagns) í landslög en lúta tæknilega séð aðeins eigin spegluðum EFTA-stofnunum og varðveitir þannig fullveldi sitt. [1, 2, 3, 4]

Ef þú vilt kanna þetta nánar, láttu mig vita ef þú vilt skoða:

• Hvernig íslenskir geirar eins og fiskveiðar eru meðhöndlaðir samkvæmt þessu fyrirkomulagi.

• Sérstakt ferli þess hvernig ESB-lög verða að EES-lögum á Íslandi.

• Samanburður á EFTA-líkani Íslands og tvíhliða nálgun Sviss.

Í samhengi milli Íslands og Evrópusambandsins (ESB) er „ESSA“ algeng afbrigði eða önnur skammstöfun fyrir ESA, sem stendur fyrir Eftirlitsstofnun EFTA. [1]

Þar sem Ísland er ekki fullgildur aðili að ESB en er aðili að Fríverslunarsamtökum Evrópu (EFTA) og Evrópska efnahagssvæðinu (EES), gegnir þessi stofnun hlutverki aðaleftirlitsaðila hennar. [1, 2]

Hvað er Eftirlitsstofnun EFTA?

Eftirlitsstofnun EFTA (ESA) er sjálfstæð alþjóðastofnun með aðsetur í Brussel. Hún tryggir að EES- og EFTA-ríkin - Ísland, Liechtenstein og Noregur - framfylgi og fylgi löggjöf ESB um innri markaðinn á réttan hátt. [1, 2, 3]

Helstu verkefni

• Fjórfrelsið: Hún tryggir óheftan flutning vöru, þjónustu, fjármagns og einstaklinga um allt Ísland.

• Eftirlit með ríkisstyrkjum: Hún hefur eftirlit með og takmarkar opinbera styrki til að tryggja að íslensk fyrirtæki fái ekki óréttlátan markaðsforskot.

• Samkeppniseftirlit: Hún hefur eftirlit með og refsar fyrir samkeppnishamlandi markaðsaðferðir, einokun og ólöglega samruna fyrirtækja.

• Lýðheilsa og öryggi: Það endurskoðar virkt geirar eins og matvælaöryggi og dýralækniseftirlit á Íslandi. [1, 2, 3, 4, 5]

Hvernig það virkar

ESA starfar sem EFTA-hliðið við framkvæmdastjórn Evrópusambandsins. Ef Ísland tekst ekki að fella ESB-reglu inn í landslög getur stofnunin hafið formlega rannsókn, gefið út tilkynningu um brot eða vísað málinu til EFTA-dómstólsins til bindandi lagalegs úrskurðar. [1, 2, 3, 4, 5]